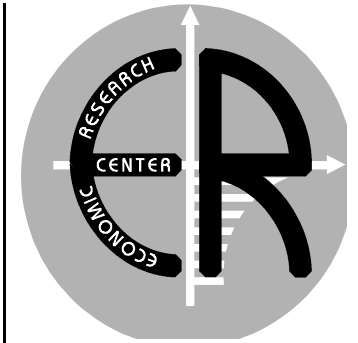
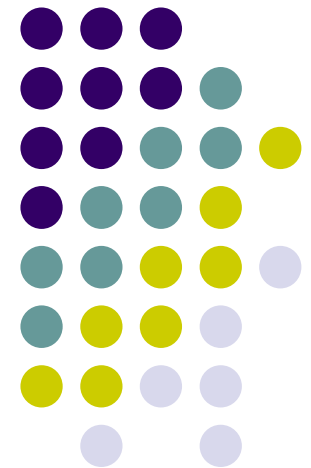

Dövlət-özəl sektor dialogu (PPD)

Məruzəçi: *Qalib Toğrul (Bayramov),
İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzi
18 noyabr 2016, Bakı, Holiday Inn oteli*

Dövlət-özəl sektor dialoqunda məqsəd

Dövlət

- Ölkədə biznesin vəziyyəti haqqında mötəbər informasiya almaq;
- Öz legitimliyini möhkəmləndirmək;
- Sahibkarlıq siyasəti ilə bağlı müəyyən məsələlərdə dəstək qazanmaq
- İqtisadiyyat üzərində öz nəzarətini genişləndirmək istəyir və sair.

Biznes

- Dövlətin diqqətini bu və digər problemə yönəltmək;
- Öz maraqlarının təmsilçiliyini genişləndirmək;
- Dövlətdən dəstək almaq;
- qanunyaradıcılığı prosesini şəffaflaşdırmaq məqsədi güdür və sair.

Dialogun formaları

- Yuxarıdan aşağı
- Aşağıdan yuxarı
- Korporativ model
- Plüralist model

Dövlət-özəl sektor dialoqu ilə

Lobbiçilik,

Advokasi

Dövlət-biznes tərəfdaşlığının

FƏRQI

Lobbicilik

- Lobbizm XVII əsrdə İngiltərədə yaranıb. ABŞ-da lobbizmin kökləri isə XIX əsrə söykənir. 18-ci prezident Ulis S. Qrant (1869-1877) və onun komandası tez-tez axşamlar Willard otelinin lobbisində istirahət edəmişlər. Bu zaman onun qərarları ilə bağlı istəyən şəxslər prezidentə öz fikirlərini bildirmək imkanı yaranırmış.
- 1946-cı ildə ABŞ-da lobbicilərin fəaliyyəti qanunla rəqlamentləşdirilib. “*Federal Regulation of Lobbying Act*”a görə, lobbici ilk nöbvədə qeydiyyatdan keçməli, ikincisi isə ildə 4 dəfə öz fəaliyyəti barədə müvafiq orqana maliyyə hesabatı verməli idi.
- 1995-ci ildə qəbul olunmuş qanun (*Lobbying Disclosure Act*) isə qanunvericilərlə lobbicilərin maliyyə münasibətlərinə sərt limitlər tətbiq etdi. Bundan sonra qanunverici bir il ərzində eyni mənbədən 100 dollar dəyərindən artıq hədiyyə qəbul edə bilməzdi. İctimai çıxışlara görə qonorarın maksimum həddi isə 2000 dollar müəyyənləşdirildi.
- “Şəffaflığın artırılması və korrupsiyaya qarşı müabrizə üzrə Milli Strategiyanın həyata keçirilməsi ilə bağlı 2007-2011-ci illər üzrə Fəaliyyət Planı”nda nəzərdə tutulurdu ki, lobbicilik fəaliyyəti haqqında qanunun qəbulunun məqsədamüvafiqliyinin öyrənilməsi həyata keçirilsin.

Advokasi

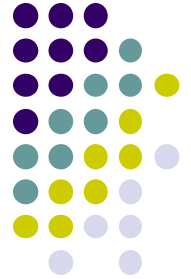
- **Advokasi** – dövlətin qanunvericiliğinin və siyasətinin formalaşdırılması istiqamətində əhəlinin bu və ya digər qrupunun rolunun gücləndirilməsinə yönəlmiş aktiv fəaliyyətdir. Advokasi dialoq deyil, amma bu fəaliyyət özəl sektoru dövlətlə dialoqun aktiv iştirakçısına çevirir, biznesin səsinin eşidilməsini, öz prioritetlərinin hakimiyyətin diqqətinə çatdırılmasını təmin edir.
- **Advokasi** – dövlət siyasətinin formalaşmasında aktiv iştiraka yönəlmiş açıq və şəffaf fəaliyyətdir. Vətəndaş cəmiyyətinin istifadə etdiyi bir alət olaraq advokasi hakimiyyətin diqqətini vacib ictimai və dövlət problemlərinə cəlb edir, vətəndaş cəmiyyətinin geniş qruplarının dəstəyi və tutarlı dəlillərlə ölkədə dəyişikliklərin vacibliyini əsaslandırır.

Watergate scandal

Dövlət-özəl sektor tərəfdaşlığı

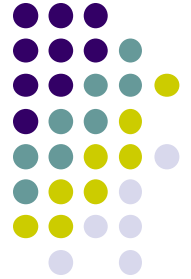

- Belə əməkdaşlıq (tərəfdaşlıq) adətən, dövlət investisiya layihələrində əlaqələndirmənin lazım olduğu zamanlarda meydana gəlir. Bu zaman dövlət xidmətlərinin həyata keçirilməsi məqsədilə biznes konkret layihələrə cəlb edilir. Və yaxud dövlət siyasətinin həyata keçirilməsində biznesin dəstəyinə dövlətin ehtiyacı olduğu vaxtlarda bu, baş verir. Bu tip əməkdaşlıq dövlət təşəbbüsü ilə baş tutur və özündə biznesin qarşısını kəsən geniş problemlərin müzakirəsini özündə ehtiva etmir.

Azərbaycanda DÖST təcrübəsi

- Hasilatın Pay bölgüsü Sazişi;
- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1996-cı il 9 fevral tarixli, 437 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Dövlət müəssisələrinin (obyektlərinin) müqavilə əsasında idarəetməyə verilməsi haqqında Əsasnamə»;
- Tikinti və infrastruktur obyektləri ilə əlaqədar investisiya layihələrinin xüsusi maliyyələşmə əsasında həyata keçirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (21 aprel 2016)

Dövlət-özəl sektor dialoqunun 4 komponenti: ardıcılıq

- Hakimiyyət nümayəndələri ilə qurulan dialoq zamanı hansı **PROBLEMLƏR** qaldırılmalıdır;
- Dialoqun **İŞTİRAKÇILARI** necə seçilməlidir?
- Münbit sahibkarlıq mühitinin formalaşdırılmasına yönələn hansı **TƏLƏBLƏR** qoyulmalıdır;
- Özəl sektor dialoq üçün hansı **KANALLAR**dan faydalanmalıdır.

Problemlərin seçilməsi: Dövlətlə nəyi müzakirə etməli?

- **Birincisi**, bütün dialoqlarda qanəedici nəticəyə nail olmaq üçün mütləq əvvəlcədən bilməlisiniz ki, hansı hədəfləriniz var və öz tələblərinizi necə ifadə etməlisiniz ki, istədiyinizə nail olasınız;
- **İkincisi**, ancaq sahibkarların geniş dairələrinin müdafiə etdiyi tələblər böyük inam formalaşdırır və bu tip tələblər dialoq zamanı hədəfdən yayınmağa imkan vermir;
- **Üçüncüsü**, tələblər dialoqdan xeyli əvvəl formalaşdırılmalıdır ki, hökumətə təqdim olunacaq problemlərin rəşional şəkildə əsaslandırılması üçün yetərli vaxt olsun.

Müzakirəyə təqdim olunacaq problemlərin seçilməsi üçün özəl sektorun liderləri aşağıdakıları nəzərə almalıdırlar:

- **Onlar kimin maraqlarını təmsil edəcəklər.** Biznes assosiasiyalar öz üzvləri ilə müxtəlif formalarda məsləhətləşmələr təşkil edib onları dinləyə və yekunda qərar verə bilərlər ki, hansı problemlər biznes üçün prioritetdir;
- **Necə etmək olar ki, dialoqdan bütün tərəflər maksimum fayda görsünlər.** Bunun üçün liderlər kiçik, dar qrupların mənafeyini əks etdirən problemlərdən qaçmalı, iqtisadiyyatın bir neçə sektorunda çalışan sahibkarların maraqlarına toxunan problemlərə üstünlük verməlidirlər;
- **Tələblər real olmalıdır.**

Hökumətlə dialoqda biznesi kimlər təmsil etməlidirlər?

Dialoq üçün biznes təmsilçilərinin seçilməsi zamanı aşağıdakılar rəhbər tutulmalıdır:

- Dialoqda iştirak edən özəl sektor təmsilçiləri bütün arzu edən tərəfləri təmsil etməlidirlər. Geniş təmsilçilik legitimliyi gücləndirir, hökumət-özəl sektor dialoquna lazımi impuls verir, hökumətdə biznesə hörmət hissi formalaşdırır.
- Biznesin nümayəndələri realist olmalıdırlar, özlərinə inamla danımalı, geniş işgüzar dairələrin dəstəyini qazanmalıdırlar ki, hökumətlə qarşılıqlı anlaşmaya nail ola bilsinlər.
- Biznesin nümayəndələri onlara olan inamdan istifadə etməli, iqtisadiyyatda islahatlara və demokratiyaya, bazar iqtisadiyyatı qanunlarının işləməsi prinsipinə sədaqətli olmalıdırlar.

Biznesin dialoq prosesindəki tələbləri

- ➡ **Tələblər** real olmalıdır – Hökumət necə qarşılayacaq?
- ➡ **Tələblər** ən prioritet problemin həllinə yönəlməlidir – Geniş tələblər əsas məsələdən diqqəti yayındırır.
- ➡ **Tələblər** konkret təkliflərlə müşayiət olunmalıdır – Bu, özəl sektorun əməkdaşlıq istəyini təzahür etdirir
- ➡ **Tələblərdə** dövlətin ictimai maraqlara xidmət edən rolu etiraf olunmalıdır – (İşsizliyin ləğvi, iqtisadi artım, regionların inşafı və sair)
- ➡ **Tələblər** hökumətin anlayacağı dildə, sadə şəkildə ifadə olunmalıdır
- ➡ **Tələblər** – hazır təkliflər halına salınmış sənəd şəklində olmalıdır

Dialog hansı kanallar vasitəsilə qurulmalıdır?

- **Biznesin dövlət komissiyalarında,** işçi qruplarında, tənzimləyici şuralarda nümayəndələri ola bilər və biznes təmsilçiləri ictimai dinləmələrdə iştirak edə bilərlər;
- **Dövlət özəl sektorla dialog** və ya məsləhətləşmə aparmaq üçün xüsusi platforma təsis edə bilər;
- **Biznes dövlət nümayəndələrini** birbaşa dialoga və ya özəl sektor tərəfindən təşkil olunmuş tədbirlərə dəvət edə bilər;
- **Biznes eyni zamanda, bir necə imkandan faydalanaraq** bütün maraqlı tərəflərə - hökumətə, işgüzar dairələrə, mətbuata, vətəndaş cəmiyyəti təmsilçilərinə müraciət edib, dialog üçün advokasiyə başlaya bilər;
- **Hökumətlə biznes arasında dialogu** başlatmaq üçün neytral şəxslər – beynəlxalq donorlar, yerli qeyri-hökumət təşkilatları (QHT) təşəbbüs göstərə bilərlər. Bu cür vasitəçilik bəzən uğurlu dialogun başlanmasına, tərəflərdə bir-birinə inam yaranmasına imkan verir. Ancaq bütün hallarda yekunda milli biznesin liderləri müstəqil olmalı və dialogun fəal tərəfinə çevrilməlidirlər.

Biznes dialoga necə hazırlaşmalıdır?

- Üzvlərlə iş
- Həmkarlarla koalisiya
- Advokasi kampaniyası

Hökumət-özəl sektor dialoqunun nəticələri

- Yekun fəaliyyət sənədinin qəbulu;
- Biznesin tərəf kimi tanınması;
- Üzvlərin məlumatlandırılması;
- Advokasi;
- Öhdəliklərin icrasının monitorinqi
- Yeni mərhələyə hazırlıq

Hökumət-özəl sektor dialogu: Beynəlxalq təcrübə

- ABŞ
- Avropa Birliyi
- Qırğızıstan
- Moldova
- Belarus
- Tacikistan

Hökumət-özəl sektor dialoqu: Beynəlxalq təcrübə

**Moskva İqtisadi
Forumu, sahibkar
Dmitri Potopenko, 9
dekabr 2015**

*«Диалог бизнеса и
власти происходит
последние 20 лет
как диалог мясника
с коровой — ласково
заглядывая в глаза и
держа нож под
горлом, с вопросом
«А что у нас
сегодня? Говядина
или молоко?»».*

İctimai iştirakçılıq nədir?

İctimai iştirakçılıq – dövlət və cəmiyyət həyatının müxtəlif sahələrində dövlət siyasətinin hazırlanmasında və həyata keçirilməsində, ümumdövlət və yerli səviyyədə qərarların qəbulunda, mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yerli icra hakimiyyəti və **yerli özünüidarəetmə orqanlarının fəaliyyətinə** ictimai nəzarətin təşkilində **vətəndaşların və vətəndaş cəmiyyət institutlarının** Qanunla müəyyən edilmiş formalarda **iştirakı**, dövlət və **yerli özünüidarəetmə orqanlarının ictimaiyyətlə məsləhətləşməsi və ictimai rəyin** nəzərə alınmasıdır.

İctimai iştirakçılıq səviyyəsinin iyerarxiyası

- Vətəndaş idarəetməsi
- Səlahiyyətlərin həvalə olunması
- Əməkdaşlıq
- Məlumatlandırma
- Məsləhətləşmə
- Rəyin öyrənilməsi

Azərbaycanda biznesin dövlət orqanlarının qərar verməsi prosesində ictimai iştirakçılıq imkanları – qanunverici baza

➔ **“İctimai iştirakçılıq haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu”nu 22**
noyabr 2013-cü ildə qəbul olunsada, 2014-cü ilin 1 iyunundan qüvvəyə
minib.

➔ **Nazirlər Kabinetinin 2014-cü il 30 may tarixli 171 nömrəli qərarı:** “İctimai
şuranın vətəndaş cəmiyyəti institutları tərəfindən seçilməsinə dair
Əsasnamə”

➔ **Nazirlər Kabinetinin 2014-cü il 30 may tarixli 172 nömrəli qərarı:** "Mərkəzi
və yerli icra hakimiyyəti və yerli özünüidarəetmə orqanlarının hazırladıqları
hüquqi aktların layihələrinə dair ictimai dinləmə və ictimai müzakirənin
keçirilməsi Qaydası"nın təsdiq edilməsi haqqında

İctimai iştirakçılığın təməl şərti: İnformasiyanın açıqlanması

Maddə 50. Məlumat azadlığı

I. Hər kəsin istədiyi məlumatı qanuni yolla axtarmaq, əldə etmək, ötürmək, hazırlamaq və yaymaq azadlığı vardır.

Maddə 54. Cəmiyyətin və dövlətin siyasi həyatında iştirak hüququ

I. Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının cəmiyyətin və dövlətin siyasi həyatında maneəsiz iştirak etmək hüququ vardır.

Maddə 55. Dövlətin idarə olunmasında iştirak etmək hüququ

I. Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının dövlətin idarə olunmasında iştirak etmək hüququ vardır. Bu hüququ onlar bilavasitə və ya nümayəndələri vasitəsilə həyata keçirə bilərlər.

İnformasiyanın açıqlanması

Maddə 29. İnformasiya sahibinin informasiyanı açıqlamaq vəzifəsi

29.1. İnformasiya sahibi cəmiyyətin maraqlarını daha asan və daha operativ şəkildə təmin etmək, çoxsaylı informasiya sorğularını azaltmaq məqsədi ilə malik olduğu, ictimai vəzifələrin yerinə yetirilməsi nəticəsində yaradılmış, yaxud əldə olunmuş aşağıdakı informasiyaları açıqlamalıdır:

İctimai iştirakçılığın formaları

- ictimai şura;
- ictimai müzakirə;
- ictimai dinləmə;
- ictimai rəyin öyrənilməsi;
- hüquqi aktların layihələrinin ictimai müzakirəsi;
- yazılı məsləhətləşmə.

İctimai iştirakçılığın ən təkmil forması – İctimai Şuralar

**Bütün mərkəzi və yerli icra hakimiyyətləri,
yerli özünüidarəetmə orqanları
tərkibi 5-15 nəfərdən ibarət, səlahiyyət
müddəti 2 il olan
İctimai Şuranı
seçki yolu ilə
formalaşdırmalıdır.**

*Azərbaycan Respublikasının 16 yaşına çatmış
hər bir fəaliyyət qabiliyyətli vətəndaşı
ictimai şuranın üzvü ola bilər.*

İctimai Şuranın formalaşdırılması

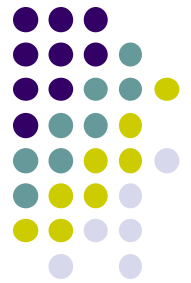
- Dövlət orqanının yanında 9 nəfərdən ibarət seçki komissiyası yaradılır. Seçki komissiyasının tərkibinə mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti və bələdiyyə əməkdaşlarından 4 üzv, vətəndaş cəmiyyəti institutu nümayəndələrindən isə 5 üzv olmaqla təşkil edilir.
- Seçki komissiyasının fəaliyyəti yalnız ictimai şuralara seçkilərin təşkili və ictimai şuranın üzvlərinin say həddinin müəyyən edilməsi ilə məhdudlaşır.
- İctimai şuraya üzvlər vətəndaş cəmiyyəti institutlarının bərabər sayda təmsilçilərindən ibarət birgə yığıncaqda vətəndaş cəmiyyəti institutlarının nümayəndələri tərəfindən seçilir. Seçki komissiyalarının üzvləri bu səsvermədə iştirak edə bilməzlər.
- Mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanları və yerli özünüidarəetmə orqanları rəsmi internet sahifəsi ilə və ya mövcud olan digər vasitələrlə (kütləvi informasiya vasitələri, məlumat lövhəsi və s.) ictimai şuraya namizədlərin irəli sürülməsi, qeydiyyatının başlanılması və başa çatması vaxtını elan edirlər.

İctimai Şuranın formalaşdırılması

- Namizədlərin irəli sürülməsi və qeydiyyatı üçün nəzərdə tutulan müddət iyirmi iş günündən az, otuz iş günündən artıq ola bilməz.
- Hər bir vətəndaş cəmiyyəti institutu ictimai şuranın üzvlüyünə yalnız bir namizəd irəli sürə bilər.
- İctimai şuraya seçkilər namizədlərin irəli sürülməsi prosesi başa çatdıqdan sonra bir ay müddətində keçirilir.
- Birgə yığıncaqda iştirak edənlərin yarıdan çoxunun səsini toplamış şəxslər ictimai şuranın tərkibinə seçilmiş hesab olunurlar.
- İctimai şuradakı fəaliyyətinə görə üzvlərə əməkhaqqı, qonorar, kompensasiya və başqa ödənişlər verilmir.

Hüquqi aktların layihələrinin ictimai müzakirəyə çıxarılması imkanları

NK-nın 30 may 2014-cü il tarixli, 172 nömrəli qərarı ilə "Mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti və yerli özünüidarəetmə orqanlarının hazırladıqları hüquqi aktların layihələrinə dair ictimai dinləmə və ictimai müzakirənin keçirilməsi Qaydası" təsdiq edildi.

- **icazeler.gov.az** (*"Müəyyən sahibkarlıq fəaliyyəti növləri ilə məşğul olmaq üçün tələb edilən xüsusi razılıq (lisenziya) və icazə sistemi ilə bağlı bəzi məsələlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 26 oktyabr tarixli 509 nömrəli Fərmanı*)

-**meclis.gov.az**

-**Mərkəzi və yerli icra hakimiyyətlərinin saytında xüsusi menyü**

Azərbaycanda Dövlət-özəl sektor dialoqu təcrübəsi – Sahibkarlar Şurası

- Dövlət-biznes dialoqunun bir forması, kanalı kimi düşünülmüş Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Sahibkarlar Şurası (SŞ) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2002-ci il 27 avqust tarixli, 778 nömrəli Fərmanı ilə yaradılıb. Daha sonra Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003-cü il 2 may tarixli, 867 nömrəli Fərmanı ilə "Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Sahibkarlar Şurası haqqında Əsasnamə" və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Sahibkarlar Şurasının tərkibi təsdiq edilib.
- Əsanaməyə görə, Şuranın məqsədi Azərbaycan Respublikasında işgüzar mühitin yaxşılaşmasına və sahibkarlığın inkişafına kömək etmək, bu sahədə yaranan problemlərin həlli üçün müvafiq təkliflər hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etməkdir.

Azərbaycanda Dövlət-özəl sektor dialoqu təcrübəsi

- Azərbaycan Respublikası Sahibkarlar (İşəgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfederasiyası
- Azərbaycanda Amerika Ticarət Palatası (AmCham)
- TÜSİAB-ın (Azərbaycan Türk Sənayeçi və İş adamları Beynəlxalq Cəmiyyəti)
- Azərbaycan Mikromaliyyə Assosiasiyası
- Azərbaycan Banklar Assosiasiyası və sair.

Azərbaycanda dövlət-özəl sektor dialoqunun qurulması üçün nələr edilməlidir

- Dövlət-biznes dialoqunun ölkəmizdə təmin edilməsi üçün 2002-ci ildə bu məqsədlə yaradılmış Prezident yanında Sahibkarlar Şurasının fəaliyyəti bərpa edilsin. Şuranın fəaliyyətinin daha da canlandırılması üçün Sahibkarlar Şurasının Əsasnaməsində müvafiq dəyişikliklər (*toplantıların ildə iki dəfə əvəzinə 4 dəfə keçirilməsi, Şuranın tərkibinə yenidən baxılması, katibliyin fəaliyyətinin təşviq olunması, Şuranın regional təmsilçiliklərinin yaradılması və sair*) edilsin;
- Dövlət orqanlarının fəaliyyətinin bütün mərhələlərində ictimai iştirakın təmin olunması məqsədi ilə “İctimai iştirakçılıq haqqında” Qanunun tətbiqi ilə bağlı Fərmanının tələblərindən irəli gələn işlər qısa zamanda həyata keçirilsin;
- Dövlət-Biznes dialoqunun təşviq olunması, sahibkarların təşkilatlanması işinin təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə sahəvi və regional sahibkarlar birlik və assosiasiyalarının yaradılması istiqamətində İqtisadiyyat Nazirliyi və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında QHT-lərə Dəstək Şurasının xətt ilə maarifləndirici tədbirlər həyata keçirilsin;
- Mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları və Milli Məclis tərəfindən normativ hüquqi aktların ictimai müzakirələrinin keçirilməsi ilə bağlı qanunvericilikdə nəzərdə tutulan tələblərə əməl olunmasına nəzarət gücləndirilsin;
- Milli Məclisdə müzakirə olunan bütün iqtisadi təmayüllü qanun layihələrinə, qanunvericiliyə edilən dəyişikliklərə, Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarına müvafiq biznes assosiasiyaların rəyi alınsın və bu proses mümkün qədər şəffaf keçirilsin, nəticələr barədə (neçə qanunvericilik aktı layihəsi rəy üçün təqdim edilib, neçə təklif verilib, neçəsi nəzərə alınıb və sair) ictimaiyyət mütəmadi məlumatlandırılsın;
- Mərkəzi və yerli icra hakimiyyətləri yanında ictimai şuraların yaradılması işləri sürətləndirilsin, biznes assosiasiyaların vətəndaş cəmiyyətinin təmsilçiləri qismində həmin şuralara seçimlərdə iştirakı təmin edilsin.

**Diqqətinizə görə
TƏŞƏKKÜR
EDİRƏM!**

www.erc.az

Bakı şəh. Fətəlixan Xoyski 111 a, mənzil
23, Az 1052